

HERBATIO JUMKILENSIS

Den sista herbationen för året förlade Carl von Linné till Jumkil för att visa de stora skogarna, myrslåttern och rikkärren med kung Karls spira. För att komma till Jumkil lejde Linné hästar och kärror från Jumkils socken. Det stora följet med studenter for iväg på fredagen till Jumkils kyrka, där de övernattade i gårdarna kring kyrkan. Troligen var de säregna besöken av universitetsföljet något man talade om länge efteråt. Ett av husen vid Altuna hembygdsgård kommer från Örsätra och bär ryktet att Linné ska ha övernattat där. I Örsätrabäckens ravin finns på ett större stenblock med en "falsk" runristning, som kan vara ett akademiskt skämt från 1700-talet.

Carl Linnaeus saved the last walk of the year for Jumkil, where he could show his students the vast forest, the marsh harvest and the rich fen, where a rare plant called moor-king lousewort *Pedicularis sceptrum-carolinum* grew. To get to Jumkil, the professor would hire horses and wagons from the local parish. The entourage would leave on a Friday and go to Jumkil Church, taking in for the night in nearby farms.

Uppsala. Linnés stad. Varje dag sedan 1728.

De vetgiriga och flitiga naturforskare, som i mängd finnas i Upsala, fullända på detta sätt sina botaniska exkursioner, mestadels under juni månad. De lära genom dessa känna sitt fäderneslands rika skatter för att en gång använda dem till nytta för sig själva och till gagn för samhället samt till Skaparens pris och ära.

The diligent and inquisitive natural researchers, found in abundance in Uppsala, thus perfect their botanical excursions; mostly in the month of June. Through these, they learn to know the rich treasures of their homeland, that they might one day use them to their own benefit and the good of society, and to the praise and glory of the Creator.

Ur Botaniska Exkursioner i trakten av Uppsala, Herbationes Upsalienses.
Akademisk avhandling under Linnés presidium Upsala 1753.

hela sträckan

**från Jumkils kyrka till Studentvilan är 7,1 km.
Det går att dela upp sträckan på flera sätt.**

Jumkils kyrka – Örsätra 3,5 km
Örsätra – Studentvilan 4,6 km

**The entire distance from Jumkil Church to
Studentvilan is 7.1 km, which can be
divided up thus:**

Jumkil Church to Örsätra: 3.5 km
Örsätra to Studentvilan: 4.6 km

Året är 1754. Ut genom Kungsängstull vid Uppsalas södra stadsgräns vandrar en grupp människor. Det är herrar från universitetet som marscherar efter varandra. En har anteckningspapper och penna, han är protokollförare. En annan bär på en lång kopparburk vid höften. Det är en ”Vasculum Dillenianum”, som senare ska bli känd under namnet ”portör”. En tredje bär på den ”Clerckska saxen”, två korslagda håvar som man kan fånga insekter med. En fjärde har gevär med sig, han är fågelskytt. En femte går sist och vakar noga över gruppen. Han är utsedd till fiskal, ordningsman. Allt som allt är de ett trettiotal. Allra längst fram går deras lärare med raska steg, Professor Linnaeus, som visserligen är rätt kort i rocken, men som har desto mer pondus i sina steg.

Alla talar ännu om de forna dagarna, på 1740-talet, när stämningen var som högst under herbationer. Då hade man till och med valthorn och pukor med sig ut i fält. Studentantalet kunde uppgå till otroliga tvåhundra. På den tiden var alla klädda i löst sittande kläder, en klädsel som var funktionell i fält. ”Mannen ska pryda kläderna och inte tvärtom” brukar Linné säga. Den lätta klädstilen väckte emellertid anstöt, och Linnaeus fick ett brev från högsta ort som förbjöd sådana tillställningar och kallade dem oanständiga. Herbationer överlevde dock, men under lugnare former och med striktare klädsel.

The year is 1754. A group of people are wandering out through Kungsängstull by the southern boundary of Uppsala city; gentleman from the University marching one after the other. One of them has notepaper and a quill pen; he is the record-keeper. Another is carrying a long copper can on his hip; this is a vasculum dillenianum, later to be known as just a “vasculum”. A third is carrying the “Clerck’s scissors”, a pair of crossed nets used to catch insects. A fourth is carrying a gun; he is a bird shooter. The fifth and last watches over the group carefully. He has been appointed as fiscal, or monitor. All told, there are about 30 of them. In front moving with quick steps, is their teacher, Professor Linnaeus; he may be rather short, but he carries authority in his stride.

Now, everyone is talking about the past, the 1740s, when spirits ran at their highest during the flower walks. In those days, they took a French horn and kettle drums with them into the field. The number of students could reach an incredible 200. Back then, everyone wore loose-fitting clothes, a functional field dress code. “Man should adorn his clothes and not the other way around,” Linnaeus used to say. However, such an informal style of clothing caused offence and Linnaeus received a letter from the highest level, forbidding such things and calling them indecent. Nevertheless, the flower walks survived, albeit in calmer forms and with stricter dress.

Fjärdingstull

Under 1740-talet införde Carl von Linné mycket uppskattade exkursioner i sin undervisning, vilka han gav rubriken Herbationes Upsalienses. De utgjorde en viktig pedagogisk del i utbildningen. Exkursionsserien avslutades med en resa till Jumkil för att studera växter i de stora skogarna och mossarna, bl.a. den märkliga växten Kung Karls Spira. Resan gick med häst och vagn genom Fjärdingstullen dagen innan den stora skogsvandringen påbörjades. Sträckningen av Jumkilsvandringen har bevarats i den muntliga traditionen i Jumkils socken.

Fjärdingstull

During the 1740s, Carl Linnaeus introduced highly popular excursions into his teaching which he entitled Herbationes Upsalienses. These comprised an important pedagogical element of the training. The series of excursions concluded with a journey to Jumkil to study plants in the large forests and mosses including the remarkable Moor-king. The day before the woodland trail commenced, they would travel through Fjärdingstullen by horse and cart. The route for the Jumkil trail has been preserved in the oral tradition in Jumkil parish.

1. Jumkils kyrka

I byarna runt Jumkils kyrka övernattade sällskapet för att dagen efter ge sig ut på den milslånga vandringen i Jumkilsskogarna. Den medeltida kyrkan är väl värd ett besök. Utanför kyrkan står dess röda klockstapel från Linnés tid, från mitten av 1700-talet.

Jumkil church

The company stayed overnight in the villages around Jumkil church and set out the following day on the miles of trail through the Jumkil forests. The medieval church is well worth a visit. Outside the church stands its red bell tower which dates from Linnaeus's time, the mid-18th Century.

2. Örsätra

Här nådde Linné och studenterna skogskanten och kunde börja samla de olika skogsväxterna. En bit in i skogen nådde de en källa och kunde stilla sin törst. Här finner man fortfarande linnea, en art som visar att skogen inte huggits i mannaminne.

Örsätra

This was where Linnaeus and his students reached the edge of the forest and were able to start collecting the various woodland plants. A little way into the wood, they reached a spring and could quench their thirst. You can still find linnea here, a species which proves that no felling has taken place in the forest in living memory.

3. Skansberget

Här finns en gammal fornborg, och på de omgivande hållmarkerna växer en lavrik gammelskog, både i form av pelarskog och krumma tallar. De äldsta är över 200 år gamla, och man finner flera torrträd och vindfällen. Man kan anta att Linné här liksom dagens vandrare fann en utmärkt plats för både vila och studium av mossor och lavar.

Skansberget

There is an ancient castle here and growing in the surrounding rocky tracts, an old lichen-rich forest in the form of both vertical growth and hunched pines. The oldest are over 200 years old and there are many desiccated and windfallen trees. Presumably, like today's ramblers, Linnaeus found an excellent place for resting as well as for studying mosses and lichens.

4. Långmossen

I de stora kärrsystemen "Jumkilsjärren" fann sällskapet mellan tuvorna av vitmossa växter som silesår, dystarr och den märkliga Kung Karls Spira. I det här sankområdet nådde de själva målet för hela exkursionen. Järren blev senare utdikade, men Långmossen har dämts upp igen. Där kan vi få en känsla av hur blöta markerna var på 1700-talet.

Långmossen

In the major marsh system known as "Jumkilsjärren", the company found plants such as sundew, bog-sedge and the amazing Moor-king between the tussocks of white moss. In this waterlogged area, they reached the objective of their entire excursion. The marsh was later drained, but Långmossen has been dammed up again, so we can get a sense of how wet this terrain was in the 18th century.

5. Studentvilan

Professor Linnés årliga besök i Jumkil måste ha varit en stor händelse för jumkilsborna och satte sina spår i form av namnet Studentvilan på denna plats. Det är idag osäkert hur studenterna fortsatte vidare härifrån. Det finns uppgifter både om att de återvände hela vägen och att de fortsatte till Lingonbacka eller Granslätt där de blev hämtade för återfärd till Uppsala. Vad vi vet är att den outtröttlige Linné vid återkomsten till staden fortsatte exkursionen med att visa växter på gator och bakgårdar.

Studentvilan

Professor Linnaeus's annual visit to Jumkil must have been a major event for the local residents and left its mark by naming this place Studentvilan [Student's rest]. Today, it is not entirely certain how the students continued from here. There are accounts stating that they both retraced their entire journey and that they continued to Lingonbacka or Granslätt where they were collected for the return journey to Uppsala. What we do know is that upon arriving back at the city, the tireless Linnaeus continued the excursion by showing plants on streets and in backyards.

